

Varga Bernadett

Prédikáció I. Rákóczi Ferenc keresztelójén

Keresztúri Bíró Pál *Egyenes ösvény* című prédikációgyűjteményének egyik, az OSZK Régi Nyomtatványok Tárában őrzött példánya¹ előtáblájának tükrén a következő kéziratos címléírást olvashatjuk²: *Az Tekentetes es Nagyságos RAKOCI Georgynek, Erdely orszaganak Iffiabbik Fejedelmének, Magyar ország reszeinek Uranak es a' Szekelyek Ispannianak, és az eo Nag(y)s(a)ga szerelmes házas tarsanak, a' tekenetetes és n(agy)sagos Bathori Sophianak, Erdely orszaganak Iffiabbik Fejedelem Aszszonianak elso szulöttöknek, az tekenetetes, és n(agy)s(a)gos RAKOCI FERENCZNEK tetetes keresztsege napian leot praedicatio, melyet Aprilis 2. die 1645. a' Giúla Fejervari templomban, szep fenies gyülekezet elot praedicallot az eo n(agy)s(a)gos / udvari praedicatorok, Kereszturi Pal. Prov. 20. v. 7. Ha az igaz szüntelen jar az eo teokeltessegeben boldoghok lesznek az eo fiai eo utánna. Nyomtatatot Varadon M. DC. XLV.*

A szöveg alapján feltehetően nyomtatásban is megjelent munka címét a Régi Magyarországi Nyomtatványok is felvette azzal a megállapítással, hogy „a kiadványnak egyetlen példánya sem maradt meg”.³ A fejedelmi keresztelői prédikációból valóban nem maradt fenn nyomtatott példány, sőt annak kéziratos másolatáról sem tudunk, így a prédikáció szövegét sem ismertük. A címléírást őrző könyvből ugyan láthatóan jó néhány előzéklevelet kitéptek, a végén azonban szerencsére megmaradt tízoldalnyi kézirat, amelyet ugyanaz a kéz írt, mint amelyik az előtábla tükrén található címléírást másolta. A magyar nyelvű sorokat olvasva hamar egyértelművé válik, hogy az eddig ismeretlen szövegű, 1645-ben nyomtatott keresztelési prédikáció másolatának egy részét őrzi a megviselt kötet.

A kézirat sajnos csonka, hiányzik a prédikáció eleje, ami a kötetből kitépott első előzékleveleken szerepelt, így a beszéd eredeti terjedelmére csak következtethetünk. Feltételezzük, hogy az I. Rákóczi Ferenc keresztelójén mondott prédikáció (talán pontosabb, ha úgy fogalmazzunk: keresztelője alkalmából megjelent

---

¹ KERESZTÚRI BÍRÓ PÁL, *Egyenes ösvény a sz. életre vágyodoknak, a melyre külömb külömb féle locusokat egyben válogatván, huszon-két predikaciokban foglalt-bé kegyelmes vrunk ő nagysága vdvári prédikátora Kereszturi Pal, Varadon, [Szenci Kertész Ábrahám], M. DC. LIII. – Jelzete: RMK I. 879/3. péld.*

² Az elírásokat az olvashatóság érdekében javítottam, az eredeti, hibás alakok a szövegközlés jegyzeteiben találhatóak.

³ RMNy 2129.

prédikáció, hiszen hogy ténylegesen mi hangzott el, arról nem tudhatunk biztosat) hasonló hosszúságú lehetett, mint ami II. Rákóczi György és Bátorfi Zsófia második kisleánya, Zsigmond keresztelésén 1647-ben (valószínűleg) elhangzott, s még abban az évben nyomtatásban is megjelent.⁴ Hasonló horderejű esemény ugyanis hasonló terjedelmű reprezentációs kiadványt kíván. Ez utóbbi, példányban is fennmaradt, negyedréte alakú, a végén csonka nyomtatvány 28 oldalt tesz ki. Összehasonlítva a két keresztelési prédikáció terjedelmét (ezt lehetővé teszi, hogy a sorok és a szavak száma, hosszúsága alapján az látszik, hogy a másoló a tipográfiai elrendezést is igyekezett követni), megállapítható, hogy a kézirat terjedelme mindössze körülbelül egyharmada Zsigmond keresztelési beszédének, ennek alapján tehát valószínűleg erősen csonka.

A szöveg tartalmára később még kitérek, először nézzük, mit tudhatunk a másolóról, a kézirat elkészültének idejéről és okáról. A prédikáció végén hálaadó imádságot olvashatunk, amely *Amennel* ér véget, ez egyben a nyomtatvány végét is jelzi. A megmaradt helyre szorította be a másoló a következőket: „Vivat Princeps junior /Franciscus Rakoci D[ei] G[ratia] P[rinceps] T[ransylvaniae] [Partium Regni Hungariae] D[ominus et] S[iculatorum] C[omes], et Author huius contionis /Paulus Kereszturi, et scriptor Georgius Beoleoni. fiat [olvashatatlan rész szúrással] /1655.”

A másolatot eszerint egy bizonyos Bölöni György készítette 1655-ben, tíz évvel a keresztelő és a belőle készült nyomtatvány megjelenése után. I. Rákóczi Ferenc ekkor tízéves volt, s 1652 óta valóban Erdély megválasztott fejedelme. Keresztúri Pál 1655 decemberében hunyt el, s mivel a ’vivat’ rá is vonatkozik, a másolat még a halála előtt készülhetett, vagy röviddel azután, amikor a scriptor még nem hallotta a gyász hírt.

Bölöni György – feltételezésem szerint – a háromszéki (ma Kovászna megye) Nagy-bölöni Bölöni család⁵ tagja lehetett, de a pontos azonosítás további kutatást igényel. Annyi azonban biztos, hogy a másoló protestáns teológiai képzettséggel rendelkezett, valószínűleg református lelkész volt, legalábbis erről tesznek bizonyosságot a nyomtatvány tőle származó margináliái. A számos apró betűs, latin nyelvű megjegyzés, amelyet akkurátusan a szöveghez fűzött, arról árulkodik, hogy a

⁴ KERESZTÚRI BÍRÓ Pál, *A tekintetes es nagysagos Rakoci Györgynek, Erdély országának ifjabbik fejedelmének, Magyar ország részeinek urának és a székelyek ispányának es... házas társának, Bathori Sophianak, Erdély országának ifjabbik fejedeleme aszszonyának második szülöttöknek, ...Rakoci Sidmondnak[!] tetetes keresztiségének napján lött praedikacio, mellyet Boldog Aszszony havának tizen-ötödik napján 1647. esztendőben a váradai vár-béli templomban szép fényes gyülekezet előtt prédikált az ő nagyságok udvari prédikátorok, Kereszturi Pal... , Varadon, [Szenci Kertész Ábrahám], MDCXLVII; RMNy 2199 – Erről lásd: PETRŐCZI Éva, *Keresztúri Pál prédikációja Rákóczi Zsigmond keresztelődjén 1647-ben = Idövel paloták...*, *Magyar udvari kultúra a 16–17. században*, szerk. G. Etényi Nóra, Horn Ildikó, Bp., Balassi, 2005, 399–415.*

⁵ NAGY Iván, *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*, II, Bp., Beigel és Kozma, 1858, 227.

kötetet prédikációs segédeszközként használta, miképpen a másolatot is ebből a célból készíthette.

Bölni a legkorábbi ismert tulajdonosa az *Egyenes ösvény* eme példányának, később Fazakas János bejegyzését olvashatjuk a háttábla tükrén 1736-ból, aki a Böllöntől nem túl messze található „Nagy Kodátsiban” volt „Egy ház fi”. 1866-ban Sárdi István (minden bizonnyal ugyancsak lelkész) birtokolta a kötetet, aki szintén aktívan használta, azaz magyar és latin nyelvű széljegyzetekkel látta el a nyomtatott szöveget. További possessorokat nem ismerünk, csak azt tudjuk, hogy a kötetet 1991-ben vásárolta meg a könyvtár a Borda Antikváriumtól.

Ezeknek a kérdéseknek a tisztázása után térjünk át magára a prédikációra, ami nem csak azért érdekes, mert egy jól ismert szerző életművének eddig ismeretlen darabjáról beszélünk. A szöveget műfajának ritkasága, a hozzá kapcsolódó mikro-történeti érdekességek és tartalmának Keresztúrit újabb fénytörésbe helyező elemei teszik még izgalmasabbá.

A kora újkori nyomtatott keresztelési prédikációról igen keveset tudunk, ugyanis a házasságkötéssel és a temetéssel szemben keresztelőre alig készült a 17. század folyamán nyomtatott prédikáció. A magas gyermekhalandóság miatt ez tökéletesen érthető. Kéziratunk tehát azért is különleges, mert a korszakból mindössze két keresztelési prédikáció ismert: Rákóczi Zsigmondé és ez. Külön érdekesség, hogy mindkettőt Keresztúri Pál mondta el. „Nem véletlen azonban éppen e két keresztelési prédikáció fennmaradása, hiszen a fejedelmi családban fontos esemény a fiúgyermek születése [ugyanis], a Rákóczi család egyik fő politikai törekvése éppen a dinasztiaalapítás [volt].”⁶

A keresztelő ünnepélyes performálása, valamint a beszéd gyors kiadása tehát egyaránt túlmutat önmagán: mindkettő értelmezhető a Rákóczi-ház fejedelmi önreprezentációjának keretében. Mind a szakrális esemény, mind a szöveg nyomtatott verziója hasonlóan funkcionál, mint a Rákóczi-udvarban korábban tartott nagyszabású, nyilvános konfirmációs ünnepélyek, és az azokhoz kapcsolódó kiadványok: a *Christianus lactens*⁷ (magyarul *Csecsemő keresztyen*⁸ címmel) vagy

⁶ HELTAI János, *Műfajok és művek a XVII. század magyarországi könyvkiadásában, 1601–1655*, Bp., OSZK, Universitas, 2008 (Res Libraria, 2), 64.

⁷ KERESZTÚRI BÍRÓ Pál, *Christianus lactens, quem... dn. Georgius et dn. Sigismundus Rakoci... univervis auditoribus applaudentibus repraesentarunt, quando tyrocinium Christianismi sui deposuerunt in solenni examine, quod 15. Augusti anno 1637. celsissimus Transylvaniae princeps praemittere voluit administrationi Sacrae Coenae, in qua postridie hi duo suae Celsitudinis filii fidem suam publice primum obsignarunt, praeunte Paulo B. Kereszturi, praeceptore illustrium dominorum, Albae-Juliae, typis celsissimi principis, 1637; RMNy 1674.*

⁸ KERESZTÚRI BÍRÓ Pál, *Csecsemő keresztyen, mellyet az tekintetes és nagyságos urak az Rakoczi György és Sigmund Istennek segítségéből... el mondottanak, ...Kisasszony havának 15 napján az 1637 esztendőben. Kereszturi Pal, az urak ő nagyságok mestere által, Fejer-varat, [Fejedelmi ny.], 1638; RMNy 1721.*

a *Schola triumphata*⁹ és a *Pallas Dacica*,¹⁰ amelyek többnyire egybekötve jelentek meg I. Rákóczi Györgynek a fiaihoz intézett *Instructio*ival.¹¹ Ezek az udvari rendezvények és a hozzájuk kapcsolódó kiadványok az uralkodásra való rátermettséget hivatottak bemutatni, hiszen ha Rákóczi György és Zsigmond a kálvinista politikai gondolkodás szerinti örökösei az uralkodásra alkalmassá tevő heroica virtusnak, akkor örökösei a fejedelmi hatalomnak is.¹² Szorosan kapcsolódik ehhez a szövegcsoporthoz Keresztúri *Mennyei társalkodás* című művének¹³ Báthori Zsófiához szóló ajánlása is, ahol a fiatalasszony régi fejedelmi származására való utalás sem más, mint a Rákóczi-dinasztia uralkodói hatalmának legitimációja. I. Rákóczi Ferenc születésével tehát dinasztia született, a pompás keresztelő és a keresztelői beszéd kiadása pedig a vallási cél mellett további jelentést nyer.

S hogy miért éppen Keresztúri Pálra bízták a jeles esemény celebrálását? A választás kézenfekvő, hiszen Keresztúri ekkor II. Rákóczi György udvari papja volt, ugyanakkor György és Zsigmond nevelőjeként, valamint Báthori Zsófia lelkigonozójaként kitüntetett szerepet játszott a fejedelmi család életében. Olyannyira, hogy – amint később látni fogjuk – akár némi célzatos dorgálást is megengedhetett magának a fiatal szülőkkel szemben. Ennek hátterében II. Rákóczi György és szülei nem éppen felhőtlen kapcsolatát sejthetjük, amelynek kialakulásához a Báthori Zsófia vallásváltoztatása körüli perpatvar¹⁴ mellett II. Rákóczi György saját jogon is hozzájárult.

⁹ ALSTED, Johann Heinrich, *Schola triumphata per... d. Georgium Rakoci, filium... Transylvaniae principis primogenitum, a. d. 15. Octobris anno MDC XXXVII accinentibus fratre ipsius... Sigismundo Rakoci et reliquis scholae aulicae discipulis in frequenti corona... Transylvaniae principum, procerum et omnis ordinis spectatorum atque auditorum, Albae-Juliae, ex typographia Suae Celsitudinis [typ. principis], 1638; RMNy 1722.*

¹⁰ BISTERFELD, Johann Heinrich, *Pallas Dacica, quam... Sigismundus Rakoci, ...Transylvaniae principis secundus filius a. d. 7. Maii anno MDCXL praecinente schola aulica, applaudentibus omnibus in... Transylvaniae principum, ...regni, ...legati Polonici, procerum, omnisque ordinis spectatorum ac auditorium corona praestitit, porroque praestabit, Albae-Juliae, ex typographia siae celsitudinis, MDCXL; RMNy 1827(2).*

¹¹ I. RÁKÓCZI György, *Instructio, quam... Georgivs Rakoci, princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes etcaet. tradidit... domino Sigismvndo Rakoci, filio suo natu minori, non longe post cum ille scholis valedixisset, ex typographia siae celsitudinis, MDCXL; RMNy 1827(1).*

¹² Részletesen lásd: HELTAI János, *Fejedelmi és egyházi reprezentáció kálvinista kiadványokban I. Rákóczi György korszakában Erdélyben = A reformáció könyvespolca*, szerk. P. Vásárhelyi Judit, Bp., OSZK, Argumentum, 2017, 97–107; VARGA Bernadett, *Schola triumphata és Pallas Dacica, Ünneplés búcsúívzsga, avagy fejedelmi önreprezentáció = Források és hagyományképek*, szerk. Stemler Ágnes, Bp., OSZK, Gondolat, 2014 (Bibliotheca Scientiae et Artis), 31–40.

¹³ KERESZTÚRI BÍRÓ Pál, *Mennyei társalkodás, az-az az Istennek a bűnös emberrel való beszélgetése*, [Várad?], [Szenci Kertész Ábrahám], 1645; RMNy 2128.

¹⁴ VÁRKONYI Gábor, *A katolikus menyasszony, Báthory Zsófia és II. Rákóczi György szerelméről = Erdély és Patak fejedelemisszonya, Lorántffy Zsuzsanna, Tanulmányok születésének 400. évfordulójára*, szerk. Tamás Edit, Sárospatak, [Rákóczi Múzeum], 2000, 79–91.

Ismeretes, hogy miután I. Rákóczi György belépett a harmincéves háborúba és kivonult csapataival Erdélyből, Zsigmondot a székelység generálisaként magával vitte, Györgyöt pedig kormányzóvá tette Gyulafehérvári székhellyel. Abban, hogy a fejedelem utódját és annak szülés előtt álló feleségét Fehérvárra rendelte, valószínűleg a Váradon 1644 kora telétől dúló pestisnek is szerepe lehetett,¹⁵ a kormányzóság legalábbis látszólagosnak tűnik: „Az anyáddal s Kassai urammal mindent kommunikálj!”¹⁶ – írja I. Rákóczi György fának, míg máshol: „Az anyádat mindenekről idején tudósítsad, s minket is mindenekről.”¹⁷ Györgyöt apja ráadásul folyton kritizálta, amit ő mulatozásokkal, borozgatásokkal és gyakori kilovaglásokkal igyekezett kompenzálni. „Gondold meg, hogy mi lenne abból, hogy míg én hazánk szabadsága mellett küzdök, lóról leesés vagy bor-italtól neked valami bajod lenne?”¹⁸ – kérdezi az apa felháborodva. „Úgy igyekszem magam viselni nagyságod alázatos engedelmes fia találtassam. Lovon látja isten oly állapotban egyszernél többször nem ültem, kirül megintetvén soha ezután nem is cselekszem.”¹⁹ – mentegetőzik II. Rákóczi György az anyjának.

Első gyermekének 1645. február 24-én történt világrajövele valamennyire javított az ifjú fejedelem családi pozícióin, de semmit nem változtatott kiszolgáltatott helyzetén. A keresztelőt is csak apja utasításait követve szervezhette. Unokája hírére I. Rákóczi György 1645. március elsején elrendelte az örvendetes esemény megünneplését az egész országban: „Méltó azért [...] mindenütt az országban in publico loco tegyetek az úr istennek hálaadást és dicséretet...”²⁰ s egyúttal rendelkezett a keresztelő idejéről és a gyermek nevééről is: „Keresztelésének idejét akkorra kell halasztani, mikorra az leányunk is felkel, kiről még azután tudósíthatunk, s neve is az mi akaratunkból vagy Ferencz, avagy Sigmond leszen. Mikorra leszen pedig rendelve az hálaadásoknak napja, minket is idején tudósítatok róla.”²¹ A gyermek végül (csecsemőként meghalt nagybátyja után) a Ferenc nevet kapta, keresztapának pedig (többedmagával) Lupul moldvai vajdát kérték fel.

A keresztelő időpontja körül tapasztalható azonban némi anomália. A kéziratoss címlapmásolat szerint a fényes eseményt 1645. április 2-án tartották a gyulafehérvári templomban. Az esemény megtörténte utal a szöveg végi hálaadó imádság-

¹⁵ Lásd: SZILÁGYI SÁNDOR, I. *Rákóczi György 1593–1648*, Bp., Magyar Tört. Társ., 1893 (Magyar Történeti Életrajzok, 23), 410.

¹⁶ I. Rákóczi György II. Rákóczi Györgynek, Sáros 1644. július 11., *A két Rákóczi György fejedelem családi levelezése, I. Rákóczi György, II. Rákóczi György*, szerk. Szilágyi Sándor, Bp., Ráth, 1875 (Monumenta Hungariae Historica, 1; Diplomataria, 24), CCXXV, 205. (A továbbiakban MHHD.)

¹⁷ I. Rákóczi György II. Rákóczi Györgynek, Nagytapolcsán, 1645. július 6., MHHD CCCXXXVII, 338.

¹⁸ SZILÁGYI SÁNDOR, II. *Rákóczi György 1621–1660*, Bp., Magyar Tört. Társ., 1891 (Magyar Történeti Életrajzok, 19), 34.

¹⁹ II. Rákóczi György Lorántffy Zsuzsannának, Gyulafehérvár, 1645. május 11., MHHD CCCXX, 314.

²⁰ I. Rákóczi György II. Rákóczi Györgynek, Bártfa, 1645. március 1., MHHD, CCCX, 309.

²¹ *Uo.*

ban a következő: „*ez eo keresztsegenek napjan te elotted, mi /Istenünk elöt zen-ge-dezo szoval eorvendezünk.*”²² [kiemelés V. B.] A családi levelezésben április 4-én azt olvassuk, hogy „Az gyermek keresztelését ahoz képest *rendeltük volt akkorra*, mivel nagyságok írta volt, olykor legyen keresztelése feleségem is felgyógyúlhasson”²³ [kiemelés V. B.], mintha a keresztelő megtörténte miatt a fiatal fejedelemnek magyarázkodnia kéne. Ezt erősíti apja április 9-i megengedő levele: „az gyermek keresztelése most is *meglehetett.*”²⁴ [Kiemelés V. B.] Ehhez képest 1645. május 29-én újra a keresztelőről olvasunk: „Az gyermeknek keresztelését vasárnaphoz egy hétre rendeltük, püspök uram egynehányszor intvén ne halasztanók meszszi-re, komákat kiket urunk ő nagysága ír, azokat hivatjuk, az két oláh vajdáknak is hivataljok tetszék püspök Csulai uraméknak...” – írja II. Rákóczi György.²⁵ Ezek szerint két keresztelőt tartottak volna? Egy talán némileg szűkebb körűt, csak a Gyulafehérváron éppen jelen lévő udvari személyek és a gyülekezet előtt, a kor szokásának megfelelően körülbelül egy héttel a gyermek születése után, s egy másikat június 2-án, az országos és nemzetközi közvélemény számára? Rendhagyó megoldás, de nem elképzelhetetlen.

Miután a keresztelő körülményeit felvázoltuk, térjünk át magára a szövegre. Bár a prédikáció textusát nem lehet utólag pontosan rekonstruálni, de az a címlapon idézett igéhez: „Ha az igaz szüntelen jár az eo teokeltessegeben boldoghok lesznek az eo fiai eo utána.” (Péld. 20,7) tartalmában nagyon hasonló lehetett. Ebben nincs is semmi meglepő, hiszen ez az ige is kiválóan reflektál az épülő kálvinista dinasztia témájára, és a lelkész-nevelő ars poeticája is lehetne. Az elején csonka prédikáció megmaradt első mondata viszont mellbevágó: „Ha gonoszt látcz, hofi cselekedik, azonnal jelen legien az kemeny /fenyitek, hogy valamint az szokás természeté ne vallják benne.”²⁶ Kemény fenyítékre buzdítás a szelidség pedagógusának prédikációjában? Bethlen Miklós híressé vált szavait, hogy Keresztúri „mint atya gyermekével, úgy bánt tanítványival”,²⁷ eddig még nem cáfolta meg egyetlen forrás sem. Néhány mondattal később, amikor azt olvassuk, hogy „az intesben arra vigiaz, hofi feletteb valo kegietlen= /seget giermekedhez ne mutas”,²⁸ már látszik, hogy most sincs szükség a Keresztúri-életmű teljes átkeretezésére. A szerző a továbbiakban ugyanis éppen azt fejtegeti, hogy a bölcsen, szeretettel és szelíden *mondott* szülői korholás tudja csak a gyermek szívét megérinteni.

A prédikáció fennmaradt része tartalmilag két részre osztható: egy tanító, bűnbánatra ösztönző, ugyanakkor gyakorlati nevelési útmutatóként is működő egy-

²² Fol. 5r.

²³ II. Rákóczi György I. Rákóczi Györgynek, Gyulafehérvár, 1645. április 4., MHHD CCCXIII, 310.

²⁴ I. Rákóczi György II. Rákóczi Györgynek, s. l., 1645. április 9., MHHD CCCXIV, 312.

²⁵ II. Rákóczi György I. Rákóczi Györgynek, 1645. május 29., MHHD CCCXXVII, 322.

²⁶ Fol. 1r.

²⁷ Gróf BETHLEN Miklós *Önéletírása*, kiad. Szalay László, Pest, 1858, 218–219.

²⁸ *Uo.*

ségre, valamint a záró imádságra. Az első rész a gyermekek helytelen életvitelének jeleit, vagyis a bűneit katalogizálja s ezek elkerülésére a szülői példamutatás és nevelői éberség fontosságát hangsúlyozza. Az Istentől való elszakadás „tüneteinek” felsorolását (csak a világgal törődés, a testnek élés, a naponkénti megtérés elmulasztása stb.) ezen bűnök következményei követik. A fő cél a hallgatóság megjobbítása, mégpedig a puritán prédikációs gyakorlatban szokásos elrettentés segítségével. Majdnem mindegyik gondolati egységet egy „Gondolod megh”-kezdetű rész, afféle összegzés és rövid ismétlés zár, feltehetőleg a megjegyezhetőség kedvéért.

Ahogy arra már korábban utaltam, nem lehet nem észrevenni, hogy az első részben Keresztúri ugyanúgy kettős beszédet²⁹ használ, mint később Zsigmond keresztelőjén: hogy pontosan kit értünk kegyes szülőkön és istentelen utódokon, rajtunk múlik. Mert aligha valószínű, hogy a csecsemő Ferkó máris „rút vétkekkel naponta mocskolná magát” szülei legnagyobb bánatára, vagy bármelyik felsorolt módszerrel tervezgetné az Istentől való elszakadást. S hogy végképp ne legyenek kétségeink, Keresztúri maga is segít: „Megh beszellyetek azert ezeket az tú fiaitok(kal), és magatokis megh /erczetek.”³⁰

A második tartalmi egység, a záró imádság meglepő újdonságokat is tartogat. A szabályos, Isten megszólításával kezdődő, majd az egykori nyomtatvány végét is jelző, ámennel befejezett ima bűnvallásra, Isten kegyelmének bizonyítására, doxológiára, valamint könyörgésre oszlik. Míg a szövegrész témája és szófordulatai révén a *Mennyei társalkodást* idézi, újdonsága a közösségi hangban rejlik. A református igehirdetésben általában ugyan jelen van a korszakban a közösségi érdek, az ország boldogulása, a nemzet aktuális sorsa iránti érdeklődés, de Keresztúri prédikációira ez nem jellemző.³¹ Hogy itt mégis megjelenik, az az esemény jelentőségével magyarázható. „Döghalál útalatos [!] vetkeink(nek) /az ára s megis nemzetinket naprol napon [!] teobbited. A pusztulás, és a’ keserves árvságh csak hátra s megis Fejedelmunk(nek) mostáná(ban) szule=/tet magzatkaival látogacz. Nagiok, vizsgálhatatlanok, és megh szám=/lálhatatlanok Ur Isten az te jottetid mihozzánk! Kevánták ó nagi /Isten a’ mi el holt szüleink ily napot de nem láthattak.”³² Ha ez nem lenne elég, Keresztúri tőle végképp szokatlan módon a csecsemőre mint jövődő fejedelemre kért áldásokból valóságos kis királytüköröt tár elének.³³ Ebből többek közt kiderül, hogy az ideális fejedelem népe elégedett, békében és jó közbiztonságban él, míg maga az uralkodó irgalmas és lovagias, a

²⁹ Petrőczy Éva kifejezése, ld. PETRŐCZI 2005, i. m. 399.

³⁰ Fol. 5r.

³¹ Egyedül kedves tanítványa, Rákóczi Zsigmond koporsója felett mondott gyászbeszédében említi a haza keserves állapotát. Ld. erről: DIENES Dénes, „Mellyeket az én Uram Jézus Krisztustól tanultam...”, *A református kegyesség jellemző vonásai a 18. században Magyarországon*, Sárospatak, Sárospataki Református Teológiai Akadémia, 2002, 15–16.

³² Fol. 5r.

³³ Ld. részletesen: VARGA Bernadett, *Imádság és királytükör? – Keresztúri Bíró Pál I. Rákóczi Ferenc keresztelőjén mondott prédikációjának záró imájáról = Imádkozás a régi Magyarországon*,

szegények, árvák, özvegyek gyámolítója. Nem zsarnok, viszont istenfélő, kegyes keresztyén. Gazdaságilag sikeres, bölcs, erős, bátor, legyőzhetetlen, mert ellenségeit Isten kiirtja. Megfelelő hívő tanácsadókat gyűjt maga köré, egyúttal az Egyház gyámolítója és gyarapítója is. Ilyen fejedelemért könyörög. Látható tehát, hogy Keresztúri legalább annyira szívén viselte nemzete sorsát, mint harcosabb puritán kortársai.

Az átírás elvei

Az átírásakor alapvetően törekedtem a betűhűsége, amitől csak a következő esetekben tértem el: a jobb olvashatóság érdekében nem jelöltem a f és β karaktereket (helyettük s, ss és sz szerepel a szövegben), valamint szintén nem tükröttem a csupán néhány esetben feltűnő $\ddot{o}$ (helyette $\acute{o}$) és az o felett kis e-vel jelölt betűket (helyette $\ddot{o}$). Az igen gyakran alkalmazott eo (= $\ddot{o}$) jelölést viszont meghagytam, ahogy a magánhangzók eredeti hosszúságát is. A másoló több helyen konzekvensen $\acute{u}$ -t használt $\acute{u}$ helyett, ezekben az esetekben (szintén a jobb olvashatóság miatt) $\acute{u}$ -t használtam. A központosítást egységesítettem. Az abbreviaturákkal jelölt rövidítéseket kerek zárójelben oldottam fel, az egyéb rövidítések feloldása szögletes zárójelben olvasható, ahogy a bizonytalan olvasatokat is szögletes zárójelbe tettem (kérdőjellel). Ahol szögletes zárójelben egy kérdőjel szerepel, egy vagy több olvashatatlan szó áll, a hozzá kapcsolódó jegyzetből derül ki, hogy pontosan mennyi. A kézirat eredeti sorvégeit megjelöltem (/), az elválasztásokat szintén feltüntettem. A nyilvánvaló elírásokat javítottam, az eredeti (hibás) alakokat viszont jegyzetben közöltem. Szintén jegyzetben adtam meg az eredetileg a margóra írt bibliai locusokat, valamint azt is, ha a másoló egy lényeges szövegrészt aláhúzással emelt ki. Ugyanitt szerepelnek az őrszavak, amelyek alighanem az eredeti nyomtatvány őrszavai is.

[Keresztúri Pál prédikációja I. Rákóczi Ferenc keresztelőjén]

[Az előtábla tükrén]

Az / Tekentetes es Nagyságos / RAKOCI Georgynek,³⁴ / Erdely orszaganak Iffibbik Fejedelmének, / Magyar³⁵ ország reszeinek Uranak es a' / Szekelyek Ispanniának, / és / az eo Nag(y)s(a)ga szerelmes házas tarsanak, / a' tekenetetes es n(agy)sagos / Bathori Sophianak, / Erdely orszaganak Iffibbik Fejedelem / Aszszonia-

szerk. Bajáki Rita, Szádóczi Vera, Bp., ELKH–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2022, 405–417. <https://btk.ppk.hu/imadkozas-a-regi-magyarorszagon> (letöltve: 2023. március 15.)

³⁴ A szövegben: Geeorgynek.

³⁵ A szövegben: magyar.

nak elso szulöttöknek, / az / tekintetes, és n(agy)s(a)gos / RAKOCI FERENCZ-NEK / tetetes keresztsege³⁶ napian leot praedicatio,³⁷ / melyet / Aprilis³⁸ 2. die 1645. a' Giúla Fejervari templomban, / szep fenies gyülekezet elot praedicallot az eo n(agy)s(a)gos / udvari praedicatorok, Kereszturi Pal. / Prov. 20. v. 7. / Ha az igaz szüntelen jar az eo teokelletessegeben / boldoghok³⁹ lesznek az eo fiai eo utánna. / Nyomtattat⁴⁰ Varadon M. DC. XLV.

[Fol. 1^r]

III. Ha gonoszt látcz, hogi cselekedik, azonnal jelen legien az kemeny / fenyitek, hogy valamint az szokás természeté ne valljek benne.⁴¹ /

IV. Ha a fenyitek(nek) nem enged, [?]⁴² hozzá, hogi valamint kemenyia- / kuva ne vallyék, és a szunek bolondsága megh ne giükerezzék benne.⁴³ /

V. Mikor latod a' gonoszra indulni, neis jaczadozzál vele, ha(nem) min- / denkor szulei meltosagodat elotte, mint valami joravalo tükort neki tarcz.⁴⁴ /

Masodszor az intesben arra vigiaz, hogi feletteb valo kegietlen- / seget giermekedhez ne mutas.⁴⁵ A' holot ket dologra vigiaz: /

I. Valamikor kemeny beszeddal inted, elegyicz valami szep igere- / teknek beszedetis keozibe(n), hogi egiszersmind fellyen és remellyen, mint / az Isten czelekeszik.⁴⁶

II. Noha czak edes beszedekkel kel szolni neki, mint az Joseph az Be- / niaminak szol vala: Az Isten legien kegielmes te neked szereto fia(m).⁴⁷ /

III. Mikor az búnosoknak társaságatul el akarod [?],⁴⁸ igen szep / kegies szokkal kel megh szollittani, mert az I(ste)n igi szol nekünk mi- / kor aszt mondgia: Szerelmetes fiam, ha az bunosok el akarnak hitet- / ni⁴⁹ tegedet, ne fogadgiad beszedeget. /⁵⁰

³⁶ A szövegben: keresztsege.

³⁷ A szövegben: praedicatio.

³⁸ A szövegben: Apprilis.

³⁹ A szövegben: boldogh boldoghok.

⁴⁰ A szövegben: Nyomtattaton.

⁴¹ A margón: Eccl 30, 11.

⁴² Két olvashatatlan szó.

⁴³ A margón: Prov 13, 4.

⁴⁴ A margón: Eccl 30, 9.

⁴⁵ feletteb valo kegietlen- / seget giermekedhez ne mutas: aláhúзва.

⁴⁶ Mutas után a szövegben: I. Regum 8, 4. 6. 7., a margóra szánva.

⁴⁷ Az Isten legien kegielmes te neked szereto fia(m): aláhúзва. A margón: Gen 39, 29.

⁴⁸ Olvashatatlan szó.

⁴⁹ A margón: Prov 1, 10.

⁵⁰ Szerelmetes fiam ha az bunosok el akarnak hitet- / ni tegedet, ne fogadgiad beszedeget: aláhúзва.

IV. Ha az Istennek igejének tanulasara intedis, igen hasznos / ilyen beszede-
kel szolnod: Szerelmes fiam, ha az Istennek beszedet⁵¹ / hiszed, és aszt el reyted
te nálad, megh erzed az Urnak felelmet, / az Istennek ismeretire jucz. Mert igi szol
mi nekunk az mi edes Atiánk, Ist(en). /⁵²

V. Azis meghkivántatik, hofi az szep intesek keozében szep idvesseges / áldá-
sokkalis elezgesd, mondván: Adion Isten fiam te neked az / eghnek harmattiabol.
Az Urnak erős lelke szallion te read, az / Abraham Istene eorizzen tegedet a te
eletednek minden napjaib(an).⁵³ /

Mert mikor az kisdeded halliák a szülektol a féle szep áldásokat, / az Urnak
lelke által feleoltöztetnek az szent igeikezetre, seot / ha valami felelem volt ez elöt
szuvekbenis, a' szep áldást halván / el mulik. Ha valami kis ketsegh az szüleknek
kedvek felol / eo benne volt, remenleni kezdenek. Ha a gonosztol meghkez- /
dettek volt giozetetni, az áldás alat eröt vesznek. Ha idegen- / seh volt benne,
úgian hozza ragaszkodik az eo szulejehez. Ha kemen- / segh volt benne, a foldigh
megh alázza magat ö elotte. /

Gondold megh, az Attiadot Istenedet, mint czelekeszik. Az⁵⁴ / Abaraham(hoz)
igi szolla: Abraham, Abraham s mely szep engedelmes- / segre hajol: Im hol va-
giok Uram.⁵⁵

[Fol. 1']

A kisded Samueltis ily kegiesen szolitta megh az Isten: / Samuel, Samuel,⁵⁶ mely
szep kegiesseget mutata: Szoly Uram mert hal- / lia az te szolgad.⁵⁷ A Mariahoz
is mikor amaz edes szot monda a' mi / edes idvözitonk: Maria!⁵⁸ Azonnal az eo
labához borula⁵⁹ az eo megh / valto Christusanak.

Latiatok, mely ereje vagion az kegies szoknak; Bár úgian p(ro)bald megh /
magad fiaidban. Legien ketseges az eo eletenek szentsege; czak / Attiai edes
szemekkel tekiczen teread; csoda mely igen hozzád edesitted / eotet. Ha enge-
detlensgre haylando, szoly erős Attiai szokkal neki, czuda / mely igen hozzád
haytod az kisdedeket az eolelgetessel. Ha a templom- / tol idegen, meny elotte
az Isten háza fele, czuda mely igen koevetik / a fiak a kegyes szuleknek niom-

⁵¹ A margón: Prov. 2, 5.

⁵² Szerelmes fiam, ha az Istennek beszedet / hiszed, és aszt el reyted te nálad, megh erzed az
Urnak felelmet / az Istennek ismeretire jucz. Mert igi szol mi nekunk az mi edes Atiánk Ist(en):
aláhúzza.

⁵³ Adion Isten fiam te neked az / eghnek harmattiabol. Az Urnak erős lelke szallion te read. Az
/ Abraham Istene eorizzen tegedet a te eletednek minden napjaib(an): aláhúzza.

⁵⁴ A margón: Gen. 22, 11.

⁵⁵ Örszó: A kisded.

⁵⁶ A margón: 1Sam 3, 10. Samuel, Samuel: aláhúzza.

⁵⁷ Szoly Uram mert hal- / lia az te szolgad: aláhúzza.

⁵⁸ A margón: Joan 20. Maria!: aláhúzza.

⁵⁹ A szövegben: beorula.

dokokat. Ha a keonyeorgesben rest, szoly / edes beszedekeket neki, és ottan⁶⁰ ottan imadkozzál fen szoival, czuda mely igen / megh tanollia az kised a szülek(ne) k imadkozásokat.

Harmadszor az intes keozot arról megh emlekezzel, hogi ne csak in- / czed eoket, hanem imadkozzalis eo erettek az Isten előtt szüntelen,⁶¹ hogi / ne emlekezzek megh az eo giarlo voltokrol, és olatalmazza eoket Isten teor- / venie ellen valo eletetektol, mint az Job czelekeszik vala.⁶² /

Masodik jel, az melybol eszedben veheted, hogi az fiad az Istentol el / akar szakadni, mikor latod, hogi oly dolgokat czelekeszik, a mellie- / kert felsz az Istennek rettenetes büntetestol.⁶³

Ezek hat rendbeli vetkek:

I. Mikor latod, hogi az fiad csak szinten az testnek és az vérnek akar szolgálni.⁶⁴

II. Mikor latod, hogi csak szinten e földi jokban giorniorkeodteti / magat, mint Symon magus.⁶⁵

III. Mikor a minemü lelki ajandekival Isten az eo kised szüvet fel ekesitet- / te, azokot naponkent valo hívázkodó eletevel el veszti, mint amaz gonosz / szolgál.⁶⁶

IV. A mikor latod, hogi nem emlegeti az Isten, hanem csak e⁶⁷ világ(nak) / szolgáláattiara adta eonon magat.⁶⁸

V. Ha latod, hogi az megh teresnek minden alkalmatosságot el mu- / lattia, mint az Sidok.⁶⁹

VI. Ha latod s hallod, hogi rüt Isten ellen valo vetkekkel megh / rutittia magát⁷⁰ naponkent. Ha ezeket latod a' te fiadban, felsz az Isten- / nek büntetesitol, azer eszedben veszed, hogi el kezd az te fiad szakadni / az Istentol. Mert mikor az testnek és az vernek szolgálnak) / öt büntetest várhatcz az te fiadra.⁷¹

I. Soha az Istennek országát nem láthattiák, ha abban hal(tak) / megh. Mert igi szol Szent Pal: A test és ver nem veheti el az Isten / orszaganak eorökseget.⁷²

⁶⁰ A szövegben: öttam.

⁶¹ imadkozzalis eo erettek az Isten előtt szüntelen: aláhúzva.

⁶² A margón: Job 15.

⁶³ Masodik jel, az melybol eszedben veheted hogi az fiad az Istentol el / akar szakadni, mikor latod hogi oly dolgokat czelekeszik, a mellie- / kert felsz az Istennek rettenetes büntetestol: aláhúzva. Utána egy sorban: ezek hat rendb: áthúzva.

⁶⁴ A margón: 1 Cor 15, 50.

⁶⁵ A margón: Act 5, 19.

⁶⁶ A margón: Matth. 25.

⁶⁷ A szövegben: é.

⁶⁸ A margón: 1 Cor. 7, 13.

⁶⁹ A margón: Luk 19, 42.

⁷⁰ A szövegben: mágát.

⁷¹ A margón olvashatatlan hivatkozás. Mert mikor az testnek és az vernek szolgálnak) / öt büntetest várhatcz az te fiadra: aláhúzva.

⁷² A margón: 1 Cor 15, 50. A test és ver nem veheti el az Isten / orszaganak eorökseget: aláhúzva.

II. Mikor az testnek, és vernek szolgálattib(an) megh hálnak, ket- / tos halállal hálnak meg, a' testi és lelki halállal.⁷³

[Fol. 2^r]

III. Mert valakik az testnek és az vernek szolgálta(nak), azok(nak) a' ve- / szedelemből szabadulások nem lehet, seot remensegekis az eo halálok- / kal egiüt el vesz, a mint emlekezik errol az Job patriárcha.⁷⁴

IV. Valakik a testnek és vérnek szolgáltnak, azok ha születnekis e / vilagra, atokra születnek, ha megh hálnakis, megh halalokbanis atkozottak lesz(nek).⁷⁵

V. Az Isten az eo haragjának busulásában aszt czelekeszi azokkal, hogi / az eo testeket az eghi madarak(nak) etelekül adgia, és azokkal szaggatia el.⁷⁶

Gondold megh, mely keserves legien az jo szülek(nek) czak elmelked- / nijs arrol, hogi tü az eorok eletet eoröksegül birjatok jeovendoben, / a tü fiaitok penigh soha az eorok eletet megh nem lathattiák.⁷⁷ Mi- / kor tü mégh mikor megh haltokis a halabol eletre mentek által, / a tü fiaitok eoroke az halálban maradnak: Mikor az tü lel- / keiteket az mennyei szent Angialok be viszik az Abraham kebele- / ben,⁷⁸ az tü fiaitok penigh mint az haszontalan konkoliok, az eo- / reokke⁷⁹ valo tűzre vettetnek: Mikor tírátok az menybeli Isten- / nek beoseges áldása száll; az tü fiaitokra penigh az Istennek rette- / netes átka.⁸⁰ Mikor az tü testetek hasonlónvá tetetik az Christusnak / diczeretes testehez; az tü fiaitok(nak) penigh testek az eghi madarak(nak) / eledelére leszen.⁸¹ Ugi tetszik,⁸² czak gondolkodniis ezekrol keserusegh / az Istenes szülek(nek). Mikor penigh az tü fiaitok czak ez világh jovain kapdos(nak), /⁸³ öt büntetes szál reájok.

I. Oly dolgok(nak) kivánságára boczáttia I(sten) eoket, a mellyek eore- / ajok lelki vakságot hoznak.⁸⁴

II. Oly dolgok(nak) keresesere indulnak, a mellyek atkot hoznak fejekre. / Atkozot valaki megh szidalmazza az eo Attiat, Anniat. Atkozot valaki az / eo felebarattia(nak) határát el fordittia.⁸⁵ /

⁷³ A margón: Apol. 20, 14. Őrszó: Mert valaki [!].

⁷⁴ A margón: Job 11, 20.

⁷⁵ A margón: Ésa 6, 20.

⁷⁶ A margón: Apol 19, 18.

⁷⁷ A margón: Joan 5, 24.

⁷⁸ A margón: Luc 18, 22.

⁷⁹ A margón: Mat 13, 30.

⁸⁰ A margón: J(o)b 25, 4.

⁸¹ A margón: Phil 3, 21.

⁸² A szövegben: tetsik.

⁸³ Mikor penigh az tü fiaitok czak ez világh jovain kapdos(nak): aláhúzva.

⁸⁴ A margón: Deut 17, 16, 17.

⁸⁵ Atkozot valaki megh szidalmazza az eo Attiat, Anniat. Atkozot valaki az / eo felebarattia(nak) határát? el fordittia: aláhúzva.

III. Aminemü áldást fejekre vart(ak) I(ste)n(tol), aszt el veszi tollok, és az eo ellen- / segeknek adgia, mint Ésautol el veve az I(ste)n ö áldását és Jacob(nak) ada.⁸⁶ /

IV. Migh e világon kapdos(nak), addigh az Istenek be viszi az eoveit az eo eo- / römibe, amazok elot penigh kizarja az eorömmnek napját. Mint amaz bolond / szuzek elot be zárál az Istennek fia a' menyországnak kapuját.⁸⁷ /

V. Oly nagy világi kivánsagot enged az I(ste)n az eo szüvek(ben) fel gerjedni, / hogi el nem olthattiák, hanem ketseg(ben) kel esniek, mint jara Judas.⁸⁸ /

Gondold⁸⁹ megh penigh, mely keserves legien az jo szülek(nek) az, mikor eszok(-ben) jut, / hogi színrol színre eok latni fognak az Istent, az eo fiok penigh eoröke / vaksag(ban) marad(nak). Mikor latod, hogi az te fejedre ezennel az mennyei / alda- / sok, mint az eghnek hatmattia, ugi szálnak, az te fiadnak penigh / fejere eoroke valo atok szál. Mikor latod, hogi az I(ste)n read az eo ir- / galmassaganak orczeját fordittia, az te fiadra penigh az eo haragos / szemeit [?].⁹⁰ Mikor latod, hogi az I(ste)n ezennel megh nyittia teneked / amaz életnek kapuját, a' te fiad elot penigh kemeny harag- / ja(ban) be zarja / a' menyországnak ajtaját. Mikor erzed, hogi az te Istened az te bűneid- / nek boczánattia felől bizoniossá teszen; a' te fiadot pedigh⁹¹ az ketsegeben / esessel bunteti megh. Keserves ez igen az kegies szulek(nek).⁹²

[Fol. 2^v]

Mikor penigh az tú fiaitok az Istennek szep ajándokit hivalko- / dassal el veszték magoktol,⁹³ hat büntetes szál reajok.

I. Azokat az I(ste)n testi lelki szegénységgel bünteti megh, mint az Salamon mond- / gia: Azonközben el ieo mint az gioers ütön jaro az te szegenyseged, és az te szük- / seged, mint a paisos ferfiu.⁹⁴

II. Azokat az I(ste)n az eo bunokbol ki nem menti, hane(m) az eo bűnokban megh eoli, / mint Chr(i)s(tus) Urunk szol eféle(képp): A tú bűnokban haltok megh.⁹⁵ /

⁸⁶ A margón: Gen 22.

⁸⁷ A margón: Mat 25, 10.

⁸⁸ A margón: Mat 27, 3.

⁸⁹ A szövegben: Gondod.

⁹⁰ Egy olvashatatlan szó.

⁹¹ A szövegben: pedih.

⁹² Örszó: Mikor penigh.

⁹³ Mikor penigh az tú fiaitok az Istennek szep ajándokit hivalko- / dassal el veszték magoktol: aláhúzza.

⁹⁴ A margón: Prov 6, 11.

⁹⁵ A margón: Joan 8, 21.

III. Nem csak szegenysegre jutattia az I(ste)n, hane(m) koldulásra⁹⁶ jutattia / igaz iteletibol, mint az Salamon szol: A ki az hidegh mia rest levén nem szánt, koldul⁹⁷ az aratáskor, de semmit nem talál.⁹⁸ /

IV. Azokat az I(ste)n nem oltalmazza, hanem megh engedi, hogi az Sátán / minden idvösseges iot ki kapjon az eo szüvökbol. Ama gonosz el io, és el / ragadia az mi az eo szüvekbe vettetik vala.⁹⁹

V. Soha ezek amaz eorök életre rendeltetet vaczorat megh nem kostol- / liák, mikeppen feniegete az Chr(istus)s nemellyeket: Mert mondom nek- / tek, hogi edgyis az hivatalos ferfiak keozül nem kostollia megh vaczorait¹⁰⁰ /

VI. Az Isten a' minemű kegyelmevel eddigh legeltette, megh vonnia / eo tollok ki vagia az eo kedvesi keozül és másokat plántál be eo hel- / lyekben, a' mikeppen ki vága Isten a' Sido nemzetseget és a pogá- / niokot plantala helyetek.¹⁰¹

Gondold megh penigh, mely keserves legien az te neked, hogi tegedet lel- / kedben, és testedben minden idvosseges jokkal beovölkeodöve teszen, / a' te fiadot penigh lelki és testi szegénsséggel bünteti megh. Mikor az te lel- / kedet a' menyországna jovaival megh aldgia, az te fiadot penigh kol- / dulásra¹⁰² juttatia. Mikor te az menyországban az Abrahámmal / edgiüt a' vaczorahoz le telepedel, az te fiad penigh mégh csak megh / sem kostolhattia. Mely idvessseges legien az Ur Isten. a' te fiadtol penigh mégh asztis el / veszi, a' mit adot volt és masnak adgia. [?]¹⁰³ dologh ez, ha / gondolkodol felole. /

A kik penigh e' világ(nak) akarnak szolgálni¹⁰⁴ 4 büntetes szal reajok: /

I. E vilagnak fiaival egiüt ki vetetnek a' külsö sotetsegre, a' mi- / keppen a' kinek meniegzoi ruhaja nem vala, megh keoteozzetek.¹⁰⁵ /

II. Az Sátán az eo szüvek(ben) és hazok(ban) úgian lako helyet keres maga(-nak).¹⁰⁶ /

⁹⁶ A szövegben: köldulásra.

⁹⁷ A szövegben: küldul.

⁹⁸ A ki az hidegh mia rest levén nem szánt, küldul [koldul] az aratáskor, de semmit nem talál: aláhúzza. A margón: Prov 20, 4.

⁹⁹ Ama gonosz el io, és el / ragadia az mi az eo szüvekbe vettetik vala: aláhúzza. A margón: Mat 13, 10.

¹⁰⁰ Mert mondom nek- / tek, hogi edgyis az hivatalos ferfiak keozül nem nem kostollia megh vaczorait: aláhúzza. Luc 4, 24.

¹⁰¹ A margón: Rom 11, 17.

¹⁰² A szövegben: küldulásra.

¹⁰³ Egy olvashatatlan szó.

¹⁰⁴ A kik penigh e' világ(nak) akarnak szolgálni: aláhúzza.

¹⁰⁵ A sor végén ismeretlen rövidítés. meniegzoi ruhaja nem vala, megh keoteozzetek: aláhúzza. A margón: Mat 22, 13.

¹⁰⁶ A margón: Ap. 2, 13.

III. Mikor az Isten az bűnös világot tuzzel meg emesztí, eoket a' / tůznek keozepi(ben) veti, mikeppen ez világnak Istentelen fiai tartat- / nak a' karhozatnak rettenetes tůzen.¹⁰⁷

IV. Azokkal elhiteti vegre, hogi Istene eonekik nem az irgal- / mas¹⁰⁸ Isten, hanem e vilag(nak) fejedeleme az Satan, ki ez vilagh / vakmerő fiai(ban) szůntelen¹⁰⁹ munkalkodik.¹¹⁰ /

[Fol. 3^r]

Gondold megh penigh, mely keserves legien az tů nektek, mikor neked / aszt mondgia az te Istened: Meny be az te Uradnak eorőme(be), az te fiad / penig az kulső seotetsegre vettetik. Mikor látod hogi az te szűvedben és / hazadban az Isten lakozik; az te fiadnak penigh szűveben, és házaban az Sá- / tan lakozik, mikor tudod hogi minden fele keserusegednek vege leszen, az te / fiadnak penig minden keserusege akkor kezdetik; mikor tudod hogi az / te Istened az Abrahamnak Jacobnak Isacknak Istene; az te fiadnak pe- / digh az Sátán az Istene. Nagi keseruseg ez a' kegies szűlek(nak). /

A kik penigh a' megh teresnek alkolmatosságát elkerulik, 5 büntetes jeo reajok. /

I. Mikor az reajok jeovő veszedelemtol meg reműlven megh akarnának / terni, az Isten az megh teresnek orajat el reyti eo előttok.¹¹¹ /

II. Mikor az io és a gonosz keozőt választást akarnak tenni, az Isten megh / bolondittia eoket, hogi a' jot bűnnek ismerjek, és a bűnt jonak, mint a Si- / dókot meg bolondittia az Isten, hogi az artatlant eordongosnek monda(nak), ma- / gokot penigh ártatlannak.¹¹² /

III. Az eo keserusegeknek napján, mikor a' keoniőrűlo Istent megh akar- / jak keresni, az Isten el reyti magat hogi meg ne találliak, mikeppen / fenyegete Isten Salamon által: Akkoron segitsegűl hinak engemet; de / nem halgatom megh. Reggel keresnek engemet, de nem találnak engemet.¹¹³ /

IV. Mikor lattatik I(ste)n keonniebbíteni az eo sulios kezeit, és várnak / a' ki menekedest, szinten akkor hirtelen rajok teoyti az eghbol testek(nak) / és lelkek(nak) veszedelmet mint a' Philisteusokra.¹¹⁴ /

¹⁰⁷ ez világnak Istentelen fiai tartat- / nak a' karhozatnak rettenetes tůzen: aláhűzva. A margón: 2Pet 3, 7.

¹⁰⁸ A szűvegben: irgalmás.

¹⁰⁹ A szűvegben: szűn telen.

¹¹⁰ ki ez vilagh / vakmerő fiai(ban) szűntelen munkalkodik: aláhűzva. A margón: Eph 2, 2. Őrszó: Gondold megh.

¹¹¹ A margón: Luc 19, 40.

¹¹² A margón: Joan. 8, 28.

¹¹³ Akkoron segitsegűl hinak engemet; De / nem halgatom megh, reggel keresnek engemet, De nem találnak engemet: aláhűzva. A margón: Prov 1, 2?

¹¹⁴ A margón: Judic 16, 30.

V. Mikor szinten legh nagio b eorömök va(gyo)n, szinten akkor boczát szüvekre / és lelkekre rettegest, mint Boldisar kiralyra.¹¹⁵ /

Mert ha az Isten az te fiadot hija az meh teresre, es el reytik magokat / az I(ste)n hivatala elöt, igasságh az, hogi mikor eokis megh akarnanak terni, / az Istenis el reytcze eo elottok a' megh teresnek napját. Mikor az Isten aszt / kialtia: Hadgiatok el a' gonoszt, czelekedgyetek jot,¹¹⁶ eok megis bolondúl / a' jot hadgiak el, s a' gonoszt választiák, igasságh az, hogi mikor eokis / a jot akarnak valasztani, megh bolondicza az I(ste)n, hogi az jo helyyet az bunt / válaszsák magok(nak). Mikor az I(ste)n úgian ki terjeszti kezeit, és ugi akar- / na fel keresni az te fiadot, eok ugian el bunak az Isten kezei elöt, / igasságh az, hogi¹¹⁷ mikor eokis ki terjesztet kezekkel akarnák az Istent / fel keresni, az Istenis el bújik eo elottok. Mikor az Isten sok napokat / ad az tú fiaitok(nak), a' niomorusagokból valo ki menekedésekre, eok me- / gis ugian vonniák magokra gonosz esetekkel a niomorusagokat, igasságh / az, hogi mikor eokis ki akarnának a' niomorusagokból menekedni, / az Istenis szinten akkor teoycze az eghból nyakokban a' varatlan / niomorusagokat. Mikor az I(ste)n az te fiaidot¹¹⁸ az sirás- / ra és az giaszra indittia, eok megis ez világi eorom(be) merülnek, / igasságh az hogi, mikor eokis az mennyei eorömré igiekeznének, akkor / sirast és giaszt kuldgion eo reajok. Nagi kesrusegh ez az szegeny szülek(nek).¹¹⁹

[Fol. 3^v]

Az kik penigh rüt vetkekkel naponkent¹²⁰ moczkolliak magokat, / 4 büntetesek szallanak reajok:¹²¹ /

I. Amaz első születtek(nek) társaságából ki rekesztetnek, mert oda az tisztátala(n) be nem megien.¹²² /

II. Haború elmet boczát Isten eo belejuk, hogi soha az eo tisztátalan / lelki ismeretek(ben) bekesseget ne eezzenek.¹²³

III. Az vetkek miat oly niúghatatlanná teszi eeket az Isten, hogi se ejel, / se nappal niúgodalmat az eo lelkekben ne talallianak.¹²⁴ /

IV. Az Isten a' tisztátalan eletert szinten eletek(nek) keozepin vagia ki eo- / ket az elok(nek) társaságából.¹²⁵ Mert tiszta az I(ste)n, tiszta sz(ent) seregh az ö sere-

¹¹⁵ A margón: Dan. 5, 6. A szövegben: kirallyra.

¹¹⁶ Hadgiatok el a' gonoszt, czelekedgyetek jot: aláhúzza.

¹¹⁷ A szövegben: hogi, hogi.

¹¹⁸ Utána áthúzza: nyomorusagra.

¹¹⁹ Órszó: A kik penigh rüt.

¹²⁰ A szövegben: naponkent.

¹²¹ Az kik penigh rüt vetkekkel naponkent moczkolliak magokat / 4 büntetesek szallanak reajok: aláhúzza.

¹²² A margón: Hebr 1, 29.

¹²³ A margón: Es 59, 20.

¹²⁴ A margón: Es 57, 21.

¹²⁵ A margón: Ps 109, 8.

ge, / mert az Istennek beszede tisztakka teszi mind azokat, valakik az eo szentse-
ges / seregeben lakoznak. Az tiszta lelki ismeretök(nek) oltalmazoia¹²⁶ Isten¹²⁷ /
Az tiszta életuek(nek) adgia Isten az eöroke valo niúgodalmat. / Az tiszta életuek(-
nek) napjokat szokta az I(ste)n sok esztendokre megh hoszabbit- / tani. Mert
tisztátalansághban neveled fiadot, s megis aszt akarod és / várod, hogi a' macu-
lanelkül¹²⁸ valok(nak) társaságokban mennyenek. Nem / melto. Aszt várod, hogi
a tisztátalannak oltalmazo¹²⁹ Istene legien az Isten? / Nem lehet. Aszt várod, hogi
a tisztátalanoknak lelki niugodalmat adion az Isten? / Nem illendo. Aszt iteled,
hogi a' tisztátalanok(nak) hoszszu napokat adgion az Isten? / Mit itelsz az mi Is-
tenünk felől? Az gonosznak gonosz a' jutalmok, / az bűnben előknek halál az er-
demek, az tisztátalannak az tiszta- / talan pokol az helye. Igaz az Isten s igazak
az eo iteleti. /

Azert ha kegyes és Istenes szüleknek nevét viselitek, felette vi- / giazok legie-
tek, hogi valamikeppen mégh nevendeken korok(ban) az tu gier- / meketek az
seregeknek Istenetok el ne szakadgianak. /

It mégis neműnemű segetsegeket kel keresni, hogi a' bűntol az gierme- / keket
remiczük, mellyet illyen modon czelekedgiünk: /

Azon legietek, hogi a' tú giermekitek a' testnek és a vernek ne szol- / gallia-
nak,¹³⁰ mert abbol soha semmi idvösseges nem keovetkezik, ha- / nem halál, és
kárhozat. Eszt hét inditto okokkal vigietek végre:¹³¹ /

I. Mert mikor valaki a' testnek es a' vernek¹³² szolgál, 4 idvosseges jot úz el
magától: / 1. Az igaz Istenhez valo teokelletes hűseget. 2. Az irgalmas Isten- / hez
valo szent szeretetet. 3. Az mindenható Isten elot valo fiui fe- / lelmet 4. Az id-
vösseges bizonios útát, kilecz keppen. /

I. A szűbéli keonyhullatással teoröltetik el a bűnos ember bűne, a' ki penigh a'
testnek, és a' vernek szolgál, nem szereti a' keonyhullatást. /

II. E feoldeon valo igaz szegénsséggel nieri megh a' bűnos ember amaz / eorök-
ke valo gazdagságot, a' ki penigh a' testnek, és a vernek szolgál, ke- / rüli e'
feoldeon valo igaz szegenységet. /

III. A bűnos ember a' sok niomoruságok által erkezik amaz terhes di- / czeo-
segre, a' ki penigh a' testnek és az vernek szolgál, utallia a' niomorusagokat. / ¹³³

¹²⁶ Utána áthúzva: az.

¹²⁷ Utána: az. Utána áthúzva: I(ste)n.

¹²⁸ A szövegben: maculánélkül.

¹²⁹ A szövegben otalonazo szerepel.

¹³⁰ Azon legietek hogi a' tú giermekitek a' testnek, és a vernek ne szol- / gallianak: aláhúzza.

¹³¹ inditto okokkal vigietek végre: aláhúzza.

¹³² A szövegben: vernék.

¹³³ Őrszó: IV. Az üldözés.

[Fol. 4^r]

IV. Az üldözés, kergetes által vittetik be az giarló ember amaz eorö- / ke valo niúgodalomba; a' ki penigh a' testnek és a' vernek szolgál, nem ve- / heti fel az Istennek dűczeosegéért valo üldözest, kergetest. /

V. Az bűnnek ismeretibol nierheti megh az ember az eo bűneinek boczá- / nattiát, a' ki penigh a' testnek, és az vernek szolgál, nem eorömet is- / meri megh az eo bűnének útálatosságát. /

VI. E vilagnak megh útálásahoz juthat a' bunos ember a' magasságbeli / Istennek sz(ent) szeretete(től), a' ki penigh a' testnek és a' vernek szolgál, nehéz annak megh útálni e' czalárd világot. /

VII. Az Isten teorvenyeben valo gieonieorkeodes vezeti az bűnos embert / az Istennek eoröke valo irgalmasságára, a' ki penig az testnek és a' ver(nek) / szolgál, nem marad annak sziveben az Isten teorvenieb(en) valo geoniörködés. /

VIII. Az útolsó iteletnek szűntelen valo elmékedese szerez a' megh remult / emberben erős, mondhatatlan lelki batorságot, a' ki penigh a' testnek és az ver- / nek szolgál, még csak elmelkedésétolis irtozik az útolsó rettenetes iteletnek. /

IX. Az halálnak giakor valo gondolkodása szerez az emberben az halál- / ra valo mozdúlhatatlan keszületet, a' ki penigh a' testnek és a' vernek szol- / gál, még csak emlekezetis az halálnak reszketest indit az eo szűvekben. /

Megh mondgiatok azert az tú gyermekeiteknek, hagi ha a' a' testnek, és a' vernek szolgálnak, soha az eo bűnök el nem mosattatik, soha annak eoröke va- / lo gazdagságra nem érkeznek, soha amaz terhes dűczeoseget el nem nyerik. / Soha eoröke valo niúgodalmok nem leszen, soha az eo bűneik(nek) boczánat- / tiát megh nem erzik, soha az Istennek szereteti szűvökben nem maradhat; / soha az Istennek irgalmassága reájok nem szal, soha lelki batorságot / nem találnek, soha az halálnak merge ellen illendo vigasztalast nem / nierhetnek, és igi a' kegielmes Istentol térhetetlenül el szakadnak. /

II. Mikor a' testnek keresitek kedvet, akkor az tú lelketek ellen / harcoltok negikeppen¹³⁴ /

I. Mentol inkább neveled az tested kevansagit annal inkább kissebitted¹³⁵ / az te lelkednek javait. /

II. Mentol inkább takargatod az tested kevansagit, annal inkább me- / zittelenitted az te szegeny lelkedet. /

III. Mentol keozeleb jarsz a' testnek kevansagihoz, annal tavolab¹³⁶ / megien az te lelkedtol az Isten. /

IV. Mikor az tested kevansagit benned el vegezed, akkor az te lelkedet / megh eolod. /

¹³⁴ Mikor a' testnek keresitek kedvet, akkor az tú lelketek ellen / harcoltok negikeppen: alá-
húзва.

¹³⁵ Alatta áthúзва egy olvashatatlan szó.

¹³⁶ A szövegben: távoliab.

Mert élhez ebédeden a' testnek kevansaga szerent, de vaczorán a' fergek(nak) / eledele lehez; megh lehet fris eo teozettel reggel ekeszced testedet, / estvere a' remitto setetsegh borithat el; kedvez a' testi kevansagok(nak) / a' te iffiusagodnak idejen, el múlik hirtelen az te iffiusagodnak kedve, jay, / hova változik temetednek ideje.¹³⁷ /

[Fol. 4^v]

Ha az Isten¹³⁸ megh kerdi tolled az iteletenek napian; mivel szolgáltál / ennekem, hogi en tegedet giermekké formáltalak volt és nem fereg- / gé? Mit tucz felelni, ha giermeksegednek idejet a' testi kívánságokra / keoltotted? Ha megh kerdi az Isten tolled, mivel szolgáltal engemet, / hogi giermeksegedben megh nem eo telek, hanem az te iffiusagodnak ideje- / re hoztalak, mit tucz felelni ha iffiusagodnak ideyeket az testnek ke- / vansagira keoltotted? Ha megh kerdi az I(sten) tolled, mivel szolgál- / tal engemet, hogi az te iffiusagodban megh nem eo telek, hanem szep / vensegednek idejere hoztalak? Mit tucz felelni ha vensegednek idejet / is a testnek kivansaginak rendelted? /

III. Asztis ne had el; ha az Isten az eo szűve szerent valo embe- / retis¹³⁹ a' testi indulatokert keserves p(ro)bák alá vetette, mit várhacz te, / a' ki a' fiadot a' testnek indulatiban neveled? Ha a' kinel e' foldon / igazab nem volt, a Satannak hatalma alá vetette,¹⁴⁰ mit várhacz te / a' ki a' te fiadot a' testnek hamis indulatiban neveled? Ha a' Mosest / egi testi indulatert a' kivanatos földrol ki rekeszte az Isten,¹⁴¹ mit vár- / hacz te, az ki az te fiadnak minden czelekedetit testnek¹⁴² indulatira / neveled? Ha a' Jonást egi testi indulatert a' [?]¹⁴³ fenekére vetette / mit várhacz te az ki az te fiadot az testnek kevansagib(an) úgian megh / feröszted? A te fiadnak lelket, es az tennen magad lelket eoroké valo / p(ro)bak alá vetteti. A sivo-rivo lelki orozlannak torkában veti, s a / mennyei boldogsagnak birásától el rekeszti, és a' pokolnak melyseges / eorvenyekb(e) taszittia. Mit gondoltok, hogi a tú fiaitok giakran testek- / ben keserves faidalmokot szenvednek? Mert a testnek kevansagiban / nevelkedtek. Mit gondoltok, hogi az tú fiaitok giakran szubeli rettegesre / jutnak? Mert a' testnek kevansagib(an) nevelkedtek. Mit gondoltok, hogi so- / kak(nak) fiok veletlen veszedelemre jutnak? Mert a' testnek kevansagib(an) neve- / kedtek. Mit gondoltok, hogi sokak(nak) fiokot szorniú halállal megh / eoli az Isten? Mert a testnek k(evansagiban) n(evelkedtek). Mit gondoltok, hogi

¹³⁷ Őrszó: Ha az Ch(ristu)s megh.

¹³⁸ Alatta áthúzva: Ch(ristu)s.

¹³⁹ A margón: 2Sam 24, 13.

¹⁴⁰ A margón: Job 2, 6.

¹⁴¹ A margón: Deut 34, 4.

¹⁴² Bizonytalan olvasat, alatta áthúzva: Isten[...].

¹⁴³ Olvashatatlan szó.

sokak(nak) mind(en) / fiokot el teorli az Isten, és csak ugi maradnak, mint az [?]¹⁴⁴ szölök / Mert magatok, és a' fiaitok a' testnek kevasagiban nevelkedtek. /

Megh beszellyetek azért ezeket az tú fiaitok(kal), és magatokis megh / erczetek. Igi leszen hogi az tú nevedeken giermeketek naponkent neve- / kednek az Urnak duczeosegere, és soha a' keoniörülő Istentol vegkeppen / el nem szakadnanak. A melyre segellye Isten mind azokat, kiket / az Isten ingien valo kegielmeből fiokkal és laniokkal bodogított. Amen. /

A PRAEDICATIO UTAN VALO HALA-ADAS

Irgalmassággal beovölkeodó Szent Ur Isten, mi niavalias meg romlot em- / berek a te duczeoseges szined elöt nagy alázatoson megh állunk. / ¹⁴⁵

[Fol. 5^r]

Ismerjük Úr Isten az mi gonoszságink(nak) nagi vóltát, erezzük az mi álnok- / saginknak rutságát. Mert mi te ellened, menynek feoldnek teremtoje¹⁴⁶ el- / len vetkeztünk; az mi szüleinkel egiut gonoszságot czelekettünk. Láttiük / Uram a' karhozatnak nagy vóltát, nezzük az te iteletidnek rettenetességét / és a' pokolnak véghetetlen kennyai szemünk elöt forognak. El mulik, Uram, / e' világh, jól tudgiük, s annak minden ekessége el hervad, mi penigh mint / ha vegetlen állandok volnánk úgi elünk. El gondolliük életunket, / Ur Isten, s ugi tetszik,¹⁴⁷ csak tegnapiak vagiunk, életunknek penigh végét / ugi tudgiük, mint ha ágiunk elöt állana s ninczen bennünk a' mivel az / igazat itelő Istennek eleiben állanank. Gyermekekünknek ideje merő / alhatalanságh alá vettetet, iffiusagunknak napiait magunkra s e világra / keoltóttük, s ezennel el keolteozó vensegünkkel mit erünk? Az elárult / gyarloságh még mais vállainkot terheli, e'világh hiuságos volta s / halandosagunknak eseti foniasztnak. Vayha az lehetne, hogi avagy csak egi orát ártatlanságra foghatnank! Hogi avagi csak annak árnieká- / ban az itéltre álhatnánk! De mentol tovább életunk(nek) határa, an- / nál teob vetkes életunknek siralma. Minden felol csak retteges, halál es / a' ketsegeben esés fenyeget. De ó Uram, ki fogyhatatlan irgalmu nagi Isten! / Bezzegh nagi az te megh tert bünosokhoz valo jokedved, bezzegh beosegesek / a te irgalmassagodnak arjai! Halált várunk, s megis az te lelkednek ereje / élezget. Átkot látunk, s megis áldásiddal elől vesz. Fegyver a' mi erde- / műnk, s megis job kezeddal vedelmezs.¹⁴⁸ Ehsegh giarloságink(nak) jutalma, / s megis a' feoldnek sarjaval legeltecz. Döghhalál útalatos vetkeink(nek) / az ára, s megis nemzetinket naprol napon teobbited. A pusztulás és a' / keserves

¹⁴⁴ Olvashatatlan szó.

¹⁴⁵ Őrszó: Ismerjük.

¹⁴⁶ A szövegben: teremtoje.

¹⁴⁷ A szövegben: tetsik.

¹⁴⁸ A szövegben: vedelmezs.

árvságh csak hátra, s megis Fejedelmunk(nek) mostáná(ban) szule- / tet magzat-
kajával látogacz. Nagiok, vizsgálhatatlanok és megh szám- / lálhatatlanok Ur Isten
az te jotetid mihozzánk! Kevánták, ó nagi / Isten, a' mi el holt szüleink ily napot,
de nem láthattak. Remenlet- / tek nagi sokan, de remensegek el fogiot, s ihon
nekünk bűnben megh / bemerult emberek(nek) megh adtad.

Tied legien, Ur Isten, a' diczeret, az áldás és a fel magasztaltatas, mi- / enk
penigh a' szegyenssegh, és az orcza pirulas. Lattiuk, Uram, Fejedel- / múnknek
kegielemeddel megh virágzot szekit, szemlelliük az te nepednek / ily megh újult
eorömet, és ez eo keresztsegenek napjan te elotted, mi / Istenünk elöt zengedezo
szoval eorvendezünk. Mit adjunk, ó nagi Isten, / az te váratlan és ritka kegielme-
dert te neked? Aldunk Uram tege- / det, vehetetlen irgalmu nagi Istent. Imadunk
tegedet, Izráelnek hüseges / igaz Pasztorát, és te elotted mi Istenunk elöt fejet
haytunk minnyajan. / Ne bánd megh, oh Uram, hozzank¹⁴⁹ megh mutatot kedvedet,
és ne reyczd el / eorömré változott ábrázatodot előttünk, hanem inkább áld megh
az eo / születesenek oráját, bodogiczad nevedesenek napjait, és vesd hoszszú /
üdökre eletenek határit. Az te irgalmassagodnak soksaga szerent te- / kencz, Uram,
eo rea, hoga mellette keoniorgunk, vigiazz, s a' rea sie- / to gonosztul vedelmezd.
Az eo Annyanak mehetol fogvan taplaljad Uram eotet, az eo iffiusaganak idejet
ted ollia mint az nap / az eo erejeben.¹⁵⁰ /

[Fol. 5v]

Edgyik eoröm a másik eorömet keovesse, edgyik áldás az másik ál- / dast keoves-
se, neovellye, miglen az eo kevantos vensege a' föld- / nek határára dúczeoseggel
ki terjed. Az eo idejeben földünkön ne / hallaszek jay szo, a' keserves panaszok
naprol napra fodgianak, a' megh / teort szúvek(nek) banati valtozzanak eorömré,
és az te nepednek siral- / mát eletében teoröld. Viragozzek eletében az igassagh
keozottünk, / az erőszak a' meltatlan haborgatás és az preda szunniek megh. / Adi
bekesseget, Ur Isten, az eo ideje(ben) e feoldön, legienek az mi napjaink¹⁵¹ / oly-
lyanok, mint az eghbol ki czepego harmat, és az mi bekessegunk(nek) / napjai
follianak mint az czorgo patakok. Haycz megh, Uram, az eo / füleit a' szegeniek-
nek kiáltásokra, fordicz le szemeit az szep kionio- / rületessegre, s kezeit tejezd
ki az áldot adakozásra. Az arvak(nak) [?]¹⁵² lehessen edes Attiok, az eozvegieknek
io ügiok(ben) hüseges tu- / torok, és az megh niomorottak(nak) legien hatalmas
földi giamolok. Ne / mennyen, oh Uram, a' foldnek panaszsa ő ellene¹⁵³ te hozzád,
a' sohay-tas idejeben fogion el, és a' megh farattak kebeleben talallianak / niugo-
vast. Tanacziban kerünk Uram legi jelen, gondolatit min- / denekben igazgasd, és
dolgai(ban) kegyelmedbol legi vezer. A szúnek / kemenyseget orvosold megh eo

¹⁴⁹ A szövegben: hoszank.

¹⁵⁰ Őrszó: Edgyik.

¹⁵¹ A szövegben: napaink.

¹⁵² Olvashatatlan szó.

¹⁵³ A szövegben: ellenne.

benne, indulatit utaidban formálliad, / és czeleked, hogi az eo ekessege legien az irgalmassagh és a' fegi- / hetetlen elet. E földnek lakosira aradjon házainak beosege, / epitgesse hazánknak romlot falait, s lehessen szegeny nemzetunk(nek) / ol-talma s nagi remensege. Olcz megh, Uram, az bűnnek keván- / ságát eo benne, rekesd el az bűnösök(nek) szerelmet eo tolle, és az eo / asztalet vegie keorül az ártatlanok(nak) serege. Aldot legien, Uram, / az eo járása e földnek minden határin, legienek kevánatosok / az eo szállási hazánknak minden tartományin, és az eo útait / keovessek az szegenyek(nek) imádkozási.

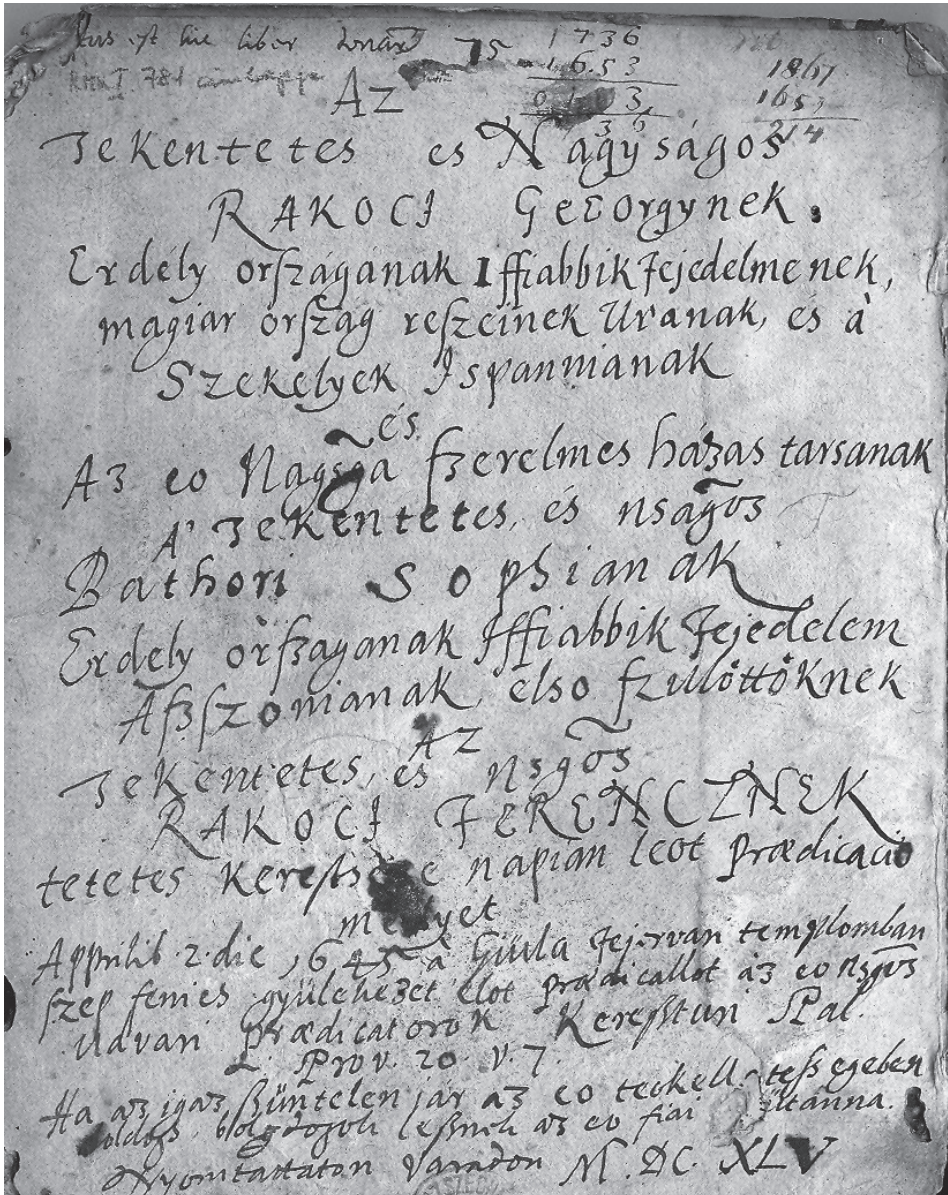
Ur Isten, mi Istenünk, ved keorniül kegielmeddel eotet, szabadicz / megh a' gonosz emeberek(nek) kezektol, s mencz megh a' hamissaknak / merges iteletektol. Bonczd¹⁵⁴ el Uram az eo ellensegeinek tanáczt, alázd / megh eo általa a' fel fuvalkottakat, és adiad, hogi a' [?]¹⁵⁵ test bű- / ne okot eycze megh! Szolgallianak eo neki az ellensegi, elessenek / elotte az eo giülölői, és visellyek az eo igáját minden ellenkezo. / Ald megh Uram az te beolczesesgeddel eotet, adi eröt, bator szuuet és / giozhetetlen kart eo neki. Neveld, ó nagi I(ste)n, az szentek(nek) számát az eo szár- / niai alat. Lobogjon eo altala mindenut szent igednek megh giuladot / fáklyiája, s terjedjen az te nevednek nagisagos volta e szeles vilagra.

Eltessed, Uram, az te dúczeosegedre sokáigh, tedd io egessegeessnek / a nio-morultatak(nak) remensegekre, és vid elé szegény árvaságra / jutot nemzetunk(nek) megmaradására, és állandó boldogságára. /

Halgas megh, ó beoseges irgalmú nagi Isten, az te áldot fiadert / az Ur Jesus Christusert Amen. Vivat Princeps junior / Franciscus Rakoci D[ei] G[ratia] P[rinceps] T[ransylvaniae] [Partium Regni Hungariae] D[ominus et] S[icilorum] C[omes], et Author huius contionis / Paulus Kereszturi, et scriptor Georgius Beoleoni. Fiat [???] / 1655.

¹⁵⁴ A szövegben: Boncz.

¹⁵⁵ Olvashatatlan szó.

1. ábra. Kéziratos címleírás az előtábla tükrén

Varga, Bernadett

Prêche prononcé à l'occasion du baptême de François Rákóczi Ier

L'étude est consacrée à l'analyse du prêche prononcé par Pál Keresztúri Bíró, prédicateur de cour et précepteur de la famille Rákóczi, rédigé à l'occasion du baptême de François Rákóczi Ier. Il ne subsiste aucun exemplaire de ce texte qui avait pourtant été imprimé, mais son contenu est conservé dans une copie manuscrite, rédigée en Transylvanie en 1655, qu'on peut consulter dans le feuillet de garde d'un recueil de prédications par Keresztúri. Le prêche de baptême est un sujet généralement peu étudié, étant donné que le nombre des prêches prononcés à l'occasion des mariages et des enterrements dépassent largement celui des prêches de baptême (ce phénomène s'explique sans doute par la grande mortalité infantine). Jusqu'à aujourd'hui, la recherche n'a étudié qu'un seul prêche, celui rédigé à l'occasion du baptême de Zsigmond Rákóczi, fils cadet de György Rákóczi II et de Zsófia Báthori, prononcé par le même Pál Keresztúri. Ce prêche récemment découvert – dont l'ambition est à la fois pédagogique, pénitentielle et pratique – peut nous fournir des renseignements génériques et micro-historiques de grande valeur, puisqu'il nous permet de jeter un coup d'oeil sur les rapports qui existent entre les membres de la famille princière, et aussi sur la représentation systématique de leur cour. Quelques dilemmes qui attendent des réponses : peut-on envisager un baptême double ? Est-ce que l'auteur était aussi peu intéressé par la politique qu'on pouvait le penser jusqu'ici ? Dans la mesure où la prière qui clôt le texte peut être lue comme un véritable 'miroir des princes', l'on peut douter de cet apolitisme prétendu de Keresztúri. L'étude est complétée de la publication du texte, munie de marques textologiques.

Keywords: 17th century, book history, textology, publication of the manuscript, microhistory, royal representation, baptism sermon, Rákóczi-family, Pál Keresztúri Bíró.